

คู่มือ การสร้างวินัย

สู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน

4.5
95๓
59

คู่มือ
การสร้างวินัย
สู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน

6 1475972X

เลขหมู่ TD794.5 ค695ค 2557

เลขทะเบียน 1 18284398

วันที่รับ 14 NOV 2017

อภินันท์นาการ

จาก

ห้องสมุดกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

บทนำ

ปี 2558 คนไทยผลิตขยะออกมาไม่น้อยกว่าจำนวน 73,560 ตันต่อวัน หรือผลิตขยะทั้งปี จำนวน 26.85 ล้านตันต่อปี ซึ่งจะถูกส่งไปกำจัดอย่างถูกต้องเพียง 8.34 ล้านตัน ส่วนที่เหลือนำไปกำจัดไม่ถูกต้อง 7.15 ล้านตัน และมีตกค้างในพื้นที่และกำจัดไม่ถูกต้องอีก 6.22 ล้านตัน มีขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จำนวน 4.94 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 18.40

จากปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยดังกล่าว **กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ดำเนินการผลักดันให้ “การจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ” ด้วยกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์หลักคือ 1) การเสริมสร้างสังคมไร้เซเคิล 2) การจัดระบบการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 3) การรวมกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Cluster) 4) การแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน (Waste to Energy) 5) การวิจัย พัฒนา เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และ 6) การให้เอกชนมีส่วนร่วมดำเนินการในรูปแบบ (Public Private Partnerships : PPPs)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำ **แผนที่นำทาง (Road Map) การจัดการมูลฝอยและของเสียอันตราย** เพื่อให้เกิดการดำเนินงานในทิศทางเดียวกันและหนุนเสริมการดำเนินงานซึ่งกันและกัน โดย Road Map ดังกล่าว ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 1) เร่งการจัดการขยะมูลฝอยสะสมในสถานที่กำจัดขยะพื้นที่วิกฤติ 2) ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อจัดการกับขยะที่เข้ามาใหม่ โดยเน้นการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางและแปรรูปพลังงานจากขยะ 3) จัดระเบียบมาตรการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย และ 4) การสร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืนซึ่งคาดว่า Road Map ดังกล่าว จะเป็นกระบวนการที่นำพาสู่สิ่งแวดล้อมที่ดี

เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการ แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้บูรณาการแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด (รวมกรุงเทพมหานคร) **และจัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564)** ซึ่งเป็นกรอบและทิศทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศ โดยกำหนดเป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมาย :

1. ขยะมูลฝอยชุมชนมีการจัดการถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 75 ภายในปี 2564
2. มีการจัดการขยะมูลฝอยตกค้าง 100% ภายในปี 2562
3. ของเสียอันตรายชุมชนกำจัดอย่างถูกต้อง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ภายในปี 2564
4. มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการถูกต้องตามหลักวิชาการ 100% ภายในปี 2563
5. กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายเข้าสู่ระบบการจัดการที่ถูกต้อง 100% ภายในปี 2563
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการคัดแยกที่ต้นทาง ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50 ภายในปี 2564

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหนึ่งที่เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยมาโดยตลอด และพยายามรณรงค์สร้างความตระหนักรวมทั้งสร้างวินัยและสร้างจิตสำนึกเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ให้เกิดขึ้นกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณ และคัดแยกขยะนำกลับมาใช้ประโยชน์ ทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และระดับองค์กร **“คู่มือการสร้างวินัยสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน”** เป็นคู่มืออีกเล่มหนึ่งที่รวบรวมองค์ความรู้ และแนวทางในการจัดการขยะ โดยเรียบเรียงเนื้อหาให้เข้าใจง่าย กะทัดรัด สามารถนำองค์ความรู้ในหนังสือไปปฏิบัติได้จริง และเป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าการจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเองทำได้ง่ายกว่าที่คาดคิดไว้

ท้ายนี้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อ ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่างๆ ในการใช้องค์ความรู้ของ **“คู่มือการสร้างวินัยสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน”** จำแนกประเภทขยะมูลฝอย และนำกลับมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เพื่อหมุนเวียนทรัพยากรธรรมชาติ กลับมาใช้ใหม่อย่างมีคุณค่า

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมืองสะอาด

คนในชาติมีความสุข

สร้างวินัย

มุ่งสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน

เปลี่ยนขยะ

ให้เป็นผลประโยชน์ของประชาชน

กลุ่มเป้าหมาย

“คู่มือการสร้างวินัย สู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน” ฉบับนี้ จัดทำขึ้นสำหรับ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นต้นแบบ 1 จังหวัด 1 อปท. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนผู้สนใจต้องการสร้างวินัย ด้วยการเริ่มต้นลดปริมาณขยะ นำมาใช้ซ้ำ การคัดแยกขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่ ทำให้บ้านเมืองของเราสะอาด

ขอบเขตเนื้อหา

เน้นเรื่องการสร้างวินัย สร้างความสะอาด ด้วยการลดปริมาณขยะ การนำมาใช้แล้วใช้อีก ใช้ซ้ำ การคัดแยกขยะ เพื่อนำมาใช้ใหม่ พร้อมทั้งนำเสนอขั้นตอนกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ เพื่อดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร และแนะนำแหล่งเรียนรู้ ชุมชนและโรงเรียนต้นแบบปลอดขยะ Zero Waste

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 สถานการณ์ขยะมูลฝอย	9
• ขยะ...คืออะไร	12
• ขยะมูลฝอยจากก่อผลกระทบ	13
ส่วนที่ 2 คิดก่อนซื้อ แยกก่อนทิ้ง รักษาสิ่งแวดล้อม	17
• คิดก่อนซื้อ ลดขยะ	18
• แยกก่อนทิ้ง รักษาสิ่งแวดล้อม	22
• “นานเท่าไร? กว่าขยะจะย่อยสลาย”	26
ส่วนที่ 3 กิจกรรม 3Rs...ช่วยชาติ	27
• Reduce ...คิดก่อนใช้	29
• Reuse...ใช้แล้วใช้อีก	32
• Recycle...นำกลับมาใช้ใหม่	36
ส่วนที่ 4 การจัดการขยะอินทรีย์	39
• รวบรวมมูลฝอยไปเลี้ยงสัตว์	40
• ปุ๋ยหมักอินทรีย์	41
• น้ำหมักจุลินทรีย์	46
• การทำแชมพูมะกรูด 100% ไร้สารพิษ	49
• น้ำยาอเนกประสงค์ชีวภาพ	49
ส่วนที่ 5 การจัดการขยะรีไซเคิล	53
• แยก..ขายได้ราคาดี	54
• มูลฝอยมีค่า ขายได้ราคาดี	64
• ธนาคารขยะรีไซเคิล	68

สารบัญ

หน้า

• ตลาดนัดขยะรีไซเคิล	70
• ผ้าป่าขยะรีไซเคิล	73
• ขยะแลกลิ่งของ	75
• ขยะรีไซเคิลเพื่อการศึกษา	77
• ขยะแลกรมธรรม์	78
ส่วนที่ 6 การจัดการขยะทั่วไป	79
• หัตถกรรมจากวัสดุเหลือใช้	82
• เชื้อเพลิงทดแทน	83
ส่วนที่ 7 การจัดการขยะอันตราย	85
• ขยะอันตรายที่สามารถรีไซเคิลได้	88
• ขยะอันตรายที่ต้องกำจัด	88
ส่วนที่ 8 แหล่งเรียนรู้ การจัดการขยะต้นทาง	89
• บ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3	91
• ชุมชนบ้านควนโดนโน	93
• ชุมชนบ้านป่าเส้า หมู่ที่ 9	94
• ชุมชนโพนแดง	95
• ชุมชนบ้านดงอินตา	96
• ชุมชนชาญเวชกิจพัฒนา	98
• โรงเรียนบ้านนาทวี	99
• โรงเรียนควนโดนวิทยา	101
เอกสารอ้างอิง	103
คณะผู้จัดทำ	104

ส่วนที่

1

สถานการณ์ขยะมูลฝอย

ส่วนที่
1

สถานการณ์ขยะมูลฝอย

ปี 2558 คนไทยผลิตขยะออกมาไม่น้อยกว่าจำนวน 73,560 ตัน
ต่อวัน หรือผลิตขยะทั้งปี จำนวน 26.85 ล้านตัน

มีขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จำนวน **4.94** ล้านตัน
คิดเป็นร้อยละ **18.40**

คนไทยหนึ่งคน
สร้างขยะมูลฝอย
1.13 กิโลกรัม
ต่อคนต่อวัน

ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัด
อย่างถูกต้องเพียง 8.34 ล้านตัน
ส่วนที่เหลือนำไปกำจัดไม่ถูกต้อง
7.15 ล้านตัน และมีตกค้างในพื้นที่
และกำจัดไม่ถูกต้องอีก
6.22 ล้านตัน

ขยะมูลฝอย...คืออะไร

เมื่อก่อน เรามักเรียก “มูลฝอย” กันติดปากว่า “ขยะ” ดูเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจสำหรับผู้คนทั่วไปซึ่งหลายคนคิดว่าไม่มีประโยชน์ต้องเอาไปกำจัด แต่ความจริงแล้วมูลฝอยเหล่านั้น ส่วนใหญ่ยังมีประโยชน์และนำกลับไปใช้ได้ใหม่

ขยะมูลฝอย คือ ของเหลือทิ้งจากการใช้สอยของมนุษย์ซึ่งเกิดจากกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน หากมีการคัดแยกก่อนทิ้งเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ สิ่งเหล่านั้นจะถูกเรียกว่า “วัสดุเหลือใช้” เนื่องจากเรายังไม่ได้ทิ้ง จึงยังไม่เป็นขยะ

ขยะมูลฝอยอาจก่อผลกระทบ.....

.....หากเราไม่ทำการคัดแยกมูลฝอย

และจัดการมูลฝอยไม่เหมาะสม

อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวเราและผู้อื่นได้...